

Úvodem ujišťujeme, že Skřípec nemá za cíl zestudit či znevážit odměněného překladatele či překladatelku a nakladatelství, nýbrž jen poukázat na pochybení v překladu a v ediční práci s tím, aby se obojí činnost zbavovala zbytečných omylů a dosahovala potřebné vysoké profesionální úrovně. Stále a stále je zapotřebí sahat k rázné obraně českého jazyka, veřejně a beztrestně ponižovaného, na skřípec napínaného, hanebně trýzněného a některými takzvanými elitami společnosti přímo przněného.

Svět knihy 2013 – 17. květen, **ANTICENA SKŘIPEC**

Porota letos rozhodla o udělení anticeny Skřípec dvěma knižním titulům ex aequo. Obě knihy jsou překlady z němčiny a reprezentují rovněž týž žánr: románovou či beletrizovanou literaturu faktu, v obou případech navíc tematicky spjatou s osobnostmi českého prostředí.

Autorem první z nich, vyšlé roku 2011 v nakladatelství S. Fischer ve Frankfurtu nad Mohanem, je rakouský autor **Josef Haslinger**, evropsky proslulý a mnohokrát vyznamenaný prozaik a publicista, profesor literární estetiky na lipské univerzitě; žije ve Vídni a v Lipsku. Nápaditou formou v prolínání s životním příběhem vypravěče přibližuje čtenářům v románě **Jáchymov** především tragický případ slavného českého hokejového brankáře Bohumila Modrého a mistrů světa, československého hokejového mužstva, v 50. letech minulého století, a zmiňuje se i o krutém osudu mnoha dalších pronásledovaných a vězněných. Český překlad z pera **Libuše Čížmarové** vydalo brněnské **nakladatelství Jota** roku 2012 v rozsahu 227 stran. I navzdory mnohým pochybením v české podobě knihy (o nichž bude řeč) by se publikace mohla stát povinnou četbou českých čtenářů napříč generacemi, neboť střízlivě, a tím přesvědčivěji, dokládá zvláště a hanebnosti československého komunistického režimu a vybízí k zaujetí stanoviska k tomuto ostudnému období dějin, s nímž se národ dosud nedokázal poctivě vyrovnat.

V Jáchymově se náhodou setkají vypravěč, rakouský nakladatel Anselm Findeisen trpící Bechtěrevovou chorobou, a dcera hokejisty Modrého Blanka, známá taneční umělkyně; on jako budoucí pacient radonových lázní, ona hodlá navštívit uranové doly. Tam byl její otec vězněn a po propuštění z vězení zemřel na následky ozáření ve věku 47 let.

Její citlivé vzpomínky, sny a výňatky z dopisů jsou zabudovány do struktury knihy. Je škoda, že překlad a jeho redakce (pakliže byla vůbec provedena) nezachovaly úroveň originálu, kniha by mohla slavit pronikavější úspěch a získat tak hlubší působivost u českého čtenářstva.

Přehmaty v překladu jsou různého druhu. Z lexikálních lze např. jmenovat výraz *Kaffeemaschine* převedený do češtiny jako *kávový přístroj* místo kávovar (s. 32) nebo *Sprechstundenhilfe*, v české podobě *pomocná síla pro návštěvní hodiny* (s. 14); asi jde o sestru v ordinaci. Lze sem zařadit i běžně známé

německé zaklení *Scheiße*, které bylo své intenzity výrazně zbaveno umravňujícím výrazem *kruci* (s. 17). Přenecháváme fantazii ctěného publika, jak by si ekvivalentně ulevovalo v mateřštině, kdyby bylo stíženo nesnesitelnými bolestmi jako vypravěč příběhu, nemocný Findeisen. Aby zmírňoval bolesti, cvičívá i v kanceláři pod psacím stolem, na jehož spodní straně vždy spatří *Hügellandschaft*, v překladu *vrchovinu* (s. 18). Jde o řadu použitých žvýkaček tam přilepených poté, so jimi Findeisen zbavoval nepříjemného kuřáckého pachu z úst. *Vývěska nabídky zábavy na další den* (s. 155) v jáchymovském sanatoriu je patrně Zítřejší kulturní program, jak se takové akce obvykle označují.

Neopatrného Findeisena přejede ve Vídni v jedné kritické chvíli auto, naštěstí jsou přítomni svědci, jeho přátelé a zavolají sanitku. *Když k Leo Frostovi došla jeho životní družka Isabella (Lebensgefährtin je pro daný případ přece jen spíš partnerka nebo přítelkyně), Anselma Findeisena podle všeho v bezvědomí právě přenášeli do sanitky, která ještě dobře deset minut stála při modrém světle a zavřených dveřích.* Soudím, že také tato věta by se „podle všeho“ měla přeložit jinak. Isabella je ostatně jižně vyhlížející žena, která doslova vězela ve zlatě. *Od pěšinky, kde zlatá obroučka vyčnívající do výšky rozdělovala její vlasy jako fontánu, až k podrážkám střevíčků na podpatku, zapnutých zlatými sponkami. ..I její hrud' s hlubokým výstřihem, zvednutou jako na nějakém podnosu, zdobil zlatý rostlinný motiv* (s. 65).

Z běžných rčení je německé *Lass dir Zeit* několikrát převedeno jako *Dej si na čas* (s.17, 69); používá se ovšem pro české *Jen pomalu/Žádný spěch/Jenom nespěchej/Ne tak zhurta.*

Findeisenova choroba se vyvinula z úrazu, jež utrpěl po pádu jako mladý nadšený parašutista v době, kdy ještě žil v Německé demokratické republice. Připomíná mu to fotografie z mládí visící v jeho kanceláři a dává podnět k zamyšlení: *Jednou se už chystal obrázek, na kterém byl v šedé uniformě krátce před nasazením, protože nejen jemu samotnému, ale také spolupracovníkům až příliš zřetelně ukazoval jeho tělesné chřadnutí (správněji: chátrání). Ale když už ho držel v ruce, pocítil pak přece jen jakýsi druh hrdosti (rozuměj: určitou hrdost) nad tím, že se podrobil tvrdosti výchovy (rozuměj: výcviku) a s odvahou, tréninkem – a jak mezitím také pochopil – řádným kusem sdíleného světonázoru to dotáhl až na velitele oddílu (s. 18). Abychom to pochopili: vzpomíná, že tenkrát byl dosti přesvědčený marxleninista. ... *Ještě stále to měl v sobě, ten báječný pocit, když se člověk plaví vzduchem, zatímco ležel na rohoži a prováděl cvičení, která byla z pohledu sportovce mimo vážně míněnou tělesnou činnost* (s. 19). Obdobných nešikovností je v překladu mnoho, věty leckdy*

neodpovídají záměru původní výpovědi. V popisu technického vybavení výsadkářů čteme např.: *Rezervní padák měli skokani přidělaný na břicho* (s. 19). Místo doslovného Rezervní padák si skokani připevňovali k břichu. Horší je případ, kdy se překlad dopustí závažného faktického omylu: *Zápas proti švédskému mužstvu, které rok předtím našim hráčům jen o vlások zmařilo titul mistrů světa...* Z německé věty a ze skutečného výsledku mistrovství světa v hokeji vyplývá, že Švédové Čechům v roce 1947 pouze málem zmařili titul.

Problémem je převod členů a zejména nadbytek českého přivlastňovacího zájmena svůj. *Eine Krankenschwester* v daném kontextu nemůže být *Nějaká zdravotní sestra* (s. 141); pakli vůbec, spíše *Jedna zdravotní sestra*; ale zcela postačí pouze *Zdravotní sestra* mu postavila na noční stolek šálek čaje. *Ve své místnosti procházel poštu, kterou předtím našel na svém psacím stole* (s. 32) je jen jedna z ukázek, jak si překlad neústrojně počíná s posesivy. Je rovněž sporné, proč tak únavně a ve všech pádech používat jistě citově míněné spojení *můj tatínek* ve vyprávění dcery brankáře Modrého, tatínek by většinou stačil, jiný míněn není.

Na několika místech knihy se nebere zřetel na futurální význam tvaru würde v závislých větách a častou futurální funkci německého slovesa sollen. *Thomas byl student, který – to bylo už ted jasné – neměl své studium dokončit, protože se tady v nakladatelství stal nepostradatelným* (s. 32). Věta má znít ... student, který - to už bylo jasné - studium nikdy nedokončí, protože...

Nebo u věty s vícero omyly (např. aufbrechen není nejít do práce, ale vyrazit na cestu, hinter sich bringen nikoli rozdělit za sebou, ale zvládnout) *Už od čtvrtka nepůjde do práce, aby si v případě nouze, kdyby jeho kříž nespolupracoval, mohl jízdu rozdělit na dvě etapy za sebou* (s. 35) se může dospět k náležitému překladu v podobě třeba: Vyrazí už pozítří, ve čtvrtek, aby pro případ, že kříž nebude poslouchat/si povede svou, absolvoval jízdu ve dvou etapách.

I nakupení minulých kondicionálů se současná čeština dokáže vyhnout. Přehnaně proto zní věta: *Ale už jsem se také ptala sama sebe, pokračovala, co by bývalo bylo, kdyby mého tatínka nezavřeli, kdyby býval zůstal do konce své kariéry oslavovaným sportovcem, miláčkem národa, jak bych bývala potom systém vnímala?* (s. 68).

Kamenem úrazu jsou místní názvy. Neznalost německočeského názvosloví prokazuje výskyt Hohenmauth v českém textu místo Vysokého Mýta. Je sporné překládat názvy vídeňských lokalit, je-li jejich německá podoba běžná i pro Čechy, kteří se rádi procházejí po Ringu, a ne po *Okružní třídě*. Asi by ani nevěděli, co je to *Korutanská ulice*, ale Kärtner Straße znají

určitě. Findeisen však kupodivu nechodí do Schwarzenberské kavárny, ale do nepřekřtěné *Café Schwarzenberg*. A z pražského prostředí se mylně uvádí *Klimentská ulice v Novém Městě* místo běžného *na*.

Velkým úkolem pro překladatele bývá nalézt v češtině ekvivalent pro pojmenování osob, používá-li originál zavedené a známé jméno z daného jazykového a kulturního prostředí. Když Findeisen poprvé zdálky spatří Blanku Modrou, ihned ji pro sebe nazve Struwwelpeter. To je dodnes proslulá literární figura velmi nezbedného chlapce, jež se v německé literatuře objevila kolem poloviny 19. století. Charakteristická je jeho neuvěřitelně střapatá obrovská hlava. Tu nápadnou osobu, kterou Findeisen zaznamená, překladatelka zprvu vhodně označí *nějaký človíček s bujnou kučeravou hřívou* (s. 41), ale od okamžiku, když se ukáže, že je to dáma, přejde k pojmenování *kudrnka* (s malým k), při němž pak zůstane. Jako v případě *Scheiße-kruci* je to přece jen značný eufemismus, jak dokládá obrazové porovnání účesu Struwwelpetera a paní Modré, které si dovoluujeme publiku poskytnout. Možná se dalo použít něčeho nikterak vůči dámě neuctivého, jako *Střapatka* či *paní Hříva*;; Vlasatice by příliš připomínala kometu, ovšem kudrnka poněkud odkazuje na petržel. Jiná, a to vděčná příležitost pohrát si s překladem se v knize naskytla při zmínce o znamenité jáchymovské fyzioterapeutce paní Němečkové. Její jinak perfektní němčina má typický český akcent, v německém textu to lze vyznačit graficky – heren míst hören, Kerper místo Körper. V české podobě ne. Ale cosi neklamně českého čtenáři pro tu situaci vhodně zprostředkovat možné bylo, například použít typické nadužívání zdobnělin v češtině. Jsem si jist, že by ta znamenitá odbornice neřekla česky Poslouchejte svoje tělo, ale Těličku se musí naslouchat.

Pomineme další četné příklady nesrovnalostí mezi německým originálem a českým převodem, jako jsou například věty se slovosledem, který dostatečně nevystihuje obsahové akcenty sdělení, a uvedeme už jen nejzásadnější pochybení překladu. Pochybení, k jakému docházet nesmí. Vídeňský lékař, s nímž je Findeisen spřátelen, si neodpírá radosti života, rád si přihne a navíc je silný kuřák. Na jeho odulé a rudé tváři je to znát a pacienti si o tom stále otevřeněji šuškaají v čekárně ordinace. Findeisen ho na to jednou upozorní. Lékař reaguje vzpomínkou na dědečka, který si za života rovněž doprával, a přitom se dožil vysokého věku. Pochybení překladu je nutné doložit na základě citace německého originálu:

Mein Großvater, sagte Dr. Wachsmann, war Pfeifenraucher. Er hat bis ins hohe Alter seine Porzellanpfeife gepafft. Und weißt du, was auf dem Pfeifenkopf stand? Wir leben so dahin / und nehmen nicht in Acht / dass jeder Augenblick / das Leben kürzer macht. So geht das. Wie bei den drei

Zigeunern von Lenau. Dreifach haben sie mir gezeigt – der Doktor schloss die Augen und dachte kurz nach, bevor er weiterzitierte –, wenn das Leben uns nachtet, / wie man 's verraucht, verschläft, vergeigt / und es dreimal verachtet.

Přečtěme český překlad a malér bude jasný. *Můj dědeček, řekl doktor Wachsmann, byl kuřák dýmky. Až do vysokého věku bafal ze své porcelánové fajfky. A víš, co stálo na její hlavičce? Klidně si žijeme a nebereme v úvahu, že každým okamžikem se náš život zkracuje. Jako s těmi třemi cikány z Lenau. Třikrát mi ukazovali – doktor zavřel oči, krátce zapřemýšlel a pak pokračoval – jak když se nám život nachýlí, vidíme, jak jsme ho prokouřili, prospali a prohýřili, a pak ho třikrát proklejeme.*

K překladu poznamenáváme, že jeden z cikánů sice kouří a druhý pospává, ale třetí nehýří, nýbrž hraje na housle (geigen). Ale co je hlavní: Lenau totiž není nějaká cikánská vesnice, odkud ti tři pocházejí, nýbrž známý rakouskoněmecký romantický básník Nikolaus Lenau. Žil v letech 1802 až 1850 a napsal mnoho krásných a libozvučných básní a jedna z nich se jmenuje Die drei Zigeuner, Tři cikáni. Má tak melodické ladění veršů, že ji zhudebnilo několik skladatelů v čele s Ferencem Lisztem. Dovolujeme si ctěnému publiku poskytnout její plné německé znění i notový záznam jednoho hudebního zpracování z roku 1911, a je-li přítomen někdo, kdo umí zpívat z listu, může nám ji posléze laskavě přednést. Vzhledem k nesprávnosti českého překladu a k nepochopení, že jde o báseň, přestože verše jsou v německém textu jako verše graficky vyznačeny, jistě by se těžko našel nějaký skladatel ochotný zhudebnit citovaný kostřbatý český převod, nevykazující jediný náznak pokusu o rytmus a rým. Nadto jsou četné Lenauovy verše přeloženy do češtiny, a stačilo tedy krátce vzývat vědmu Wikipedii, aby hledajícímu vyřkla o nich své pravdy. Na listu s portréty Struwwelpetera a paní Modré, jež máme přichystány pro ctěné publikum, je kvůli úplnosti vyobrazen rovněž mladý Lenau i autor knihy „Jáchymov“ pan profesor Haslinger a také brankář Boža Modrý. Nezapomenutelná znalkyně mužského pokolení, nebožka Ljuba Hermanová, by jistě podotkla: Jsou to fešáci. A my dodejme: a také něco dokázali.

Než představíme druhou polovinu letošního Skřipce, je vhodné vydat několik varovných výstřelů v podobě citátů.

...Píše, že při tomto svém výstupu u ní byl ten člověk přinejmenším podnapilý. Takže to celé, včetně aroma jeho osobnosti i Schaubových způsobů, muselo být provedeno v u nás tehdy tolik oblíbeném rudimentárním stylu mnichovských pivnic. (s. 197)

Těžko však s určitostí říci, zda si ... uvědomovala, že se svou Rosalindou v „Netopýru“ stala regulérním, dokonce velmi důležitým, významným a nepřehlédnutelným kolečkem ve směrem k válce se pohybující, stále dokonalejší mašině německého nacionálního socializmu. (s. 154)

Těm sofistikovanějším, touto jízdou k výšinám bohů doslova postiženým, mohly táhnout myslí od tohoto pohledu prakticky neoddělitelné refrénové motivy předešlé k „Tannhauserovi“. (s. 149)

Také tyto mimoděčné, avšak nikdy neopominutelné dopředné vjemy patřily k nikde ve světě patrně neopakovatelnému gesamtkunstwerku svého tvůrce. Třeba jako změrná a promyšlená uvertýra všeho zdejšího příštího. (s. 149)

Dámy a pánové, pokud jste neohluchli z této salvy tzv. bohatě rozvinutých anteponovaných německých atributů vpravených násilně do lůna a hrdla bezbranné češtiny (pozor – zaznějí ještě dunivější exploze), vezte, že se v závratném počtu vyskytují v knize **(Ne)milostivé léto L. B.**, kterou vydalo v roce 2012 pražské **nakladatelství BVD** v rozsahu 212 stran. Autorkou originálu, představeného jako román faktu, je **Vera Vogeler**, překlad pořídil a mnoha poznámkami a vsuvkami do textu opatřil **Jindřich Brož**. Dále je v tiráži uvedeno, že jazykovou redakci měl na starosti Rudolf Míšek.

Porota se knihou musela zabývat, neboť je vydávána za překlad. Pátrání po německém originálu však bylo bezvýsledné, protože knižně v Německu zatím nevyšel. Tuto poněkud mysteriózní okolnost lze pooodhalit pouze tím, že text existuje jen v rukopisu, k němuž se autor překladu dostal díky známosti s paní Vogelerovou, označovanou za dámu v letech a svěží publicistku. Ta jej sepsala na základě deníkových záznamů německé herečky Hildy Körberové, která byla v Berlíně letech 1934 až 1938 důvěrnou přítelkyní české filmové krasavice Lídy Baarové (L. B.) tehdy tam působící a zaznamenala řadu podrobností o jejím tamějších pracovních i citových peripetiích. Záznamy objevil v pozůstalosti Hildy Körberové její prasynovec, novinář Otto Mugrauer, zajímající se o Baarovou. *Předtím, než se před lety pustil do nejprve zběžného ověřování údajů a poznámek z písemné pozůstalosti jeho pratety, ... málokdy potřeboval tolik materiálu a podkladů z dob relativně a byť i jen celkem nedávno minulých. (s. 137)*

A záznamy i vlastní poznatky pak poskytl paní Vogelerové. Údajně přinášejí zcela nové životopisné skutečnosti, neboť Baarová ve svých pamětech různé události nepodala tak, jak se odehrály, čímž se do dosavadních publikací o ní dostala nepravdivá líčení, stále znovu přejímaná novými životopisci. Vera Vogelerová objevná fakta zpracovala beletrizující formou.

Nakladatelství i překladatel propagují knihu jako světovou premiéru. Tou do jisté míry jistě je, avšak počet repríz je velmi sporný, neboť premiéra se zřetelně nevydařila.

Po stránce formální je v knize spousta nepřesností a nejednotností, pravopisem počínaje a syntaktickými eskapádami nekonče. Překladatel poctivě v úvodu přiznává: *Neživím se překlady, ty vůbec nejsou předmětem mého hlavního zájmu. Jenomže už když jsem do dotyčného rukopisu zprvu byl jen letmo nahlédl, pochopil jsem jedinečnou příležitost, kterou mi tak zase jednou dává Osud do rukou (a v plen).* (s. 6) Jenže co naplat, bohužel nedorazil odpovědný redaktor.

Svérázné oblibě se těší výraz *přinejmenším*, v řadě vět použitý několikrát za sebou, jako by čeština nenabízela širší repertoár – aspoň, alespoň.

Tvrdošíjně jsou k sobě přiřazovány spojky teprve a až: *Teprve až když jim je pan vrchní znovu zanesl...* (s. 24) *Teprve až když vozy projely idylickým Berchtesgadenem* (s. 149). *Avšak teprve až paralelní a věcná komparace všech zde v souvislosti s rokem uvedených podkladových materiálů dává reálnou možnost udělat si jasno...* (s. 175). *K jeho bližší charakteristice se dostanu teprve až za několik okamžiků.* (s. 170)

Lída Baarová využila nabídky německého filmového koncernu UFA a v letech 1934 až 1938 natočila v jeho ateliérech řadu filmů. Její půvab pochopitelně vzbudil zájem kolegů i vysoce postavených režimních osob. Na čaj ji dokonce pozval sám Adolf Hitler, avšak osudovým se stal její pozdější poměr s ministrem propagandy Josefem Goebbelsem. Než se začal rozvíjet, měla zpočátku *liason* (sic, a maskulinum!) s tehdejším populárním hercem Gustavem Fröhlichem, s nímž pak určitou dobu žila ve vztahu nikoli bezkonfliktním. S Goebbelem se blíž seznámí až později, jejich vily v nábli berlínské čtvrti Wannsee téměř sousedily. *...tedy už koncem jara 1937 se měli jednoho večera Lída Baarová, Gustav Fröhlich a Dr. Goebbels určitě opravdu jen jakousi hrou náhod střetnout před domem na Schwanenwerderu. ... Nic dalšího se však toho večera fakticky nedělo. Lída Baarová s Gustavem Fröhlichem se odsunuli dovnitř jejich vily, aby se tam celkem pochopitelně zase jednou utkali.* (s. 157) O tom setkání bude ještě řeč. Slovakismy typu *střetnout* namísto *potkat/setkat* se a vzpomínaný místo zmíněný nejsou v knize nijak sporadické. A jak

ke svému elegantnímu domu Goebbels přišel? ... *tohoto dalšího svého majetku totiž nabyt tak, že jej Říšské hlavní město věnovalo gauleiterovi a čestnému občanu k desátému výročí Goebbelsova uvedení na místo župního vedoucího.* (s. 151)

Ještě hojněji býval ovšem obdarováván Hitler, ... *vesměs péčí stranického sekretáře Martina Bormanna, jenž se takto chtěl Hitlerovi majícímu pro toto místo slabost už jako pro další jeviště temných vzpomínek na svou neteř Geli, doslova vmluvit. Vůdce pak v rozlehlé hale rezidence Berghof... mohl postávat v hlubokém zamyšlení před jednotlivými jemu tak milými výtvarnými díly.* (s.147) Zajíždějí sem hosté, i ne vždy svorní manželé Goebbelsovi se všemi dětmi. *Ano, odpočívají zde na tom Berghofu, jenž znají více méně zatím jen v Německu.* (s. 146) Pak přišel Hitler k tzv. Orlímu hnízdu, *posazenému dokonce v 1837 metrech nad mořem, na nejvyšší špičce zdejší horyKehlstein. Tuto stavbu, beze všeho zbytečného studu představující současně vrchol umu a důmyslu německých inženýrů a techniků, ovšem ... obdržel jako dar teprve (zde výjimečně bez až) v roce 1939.*

Než novinář Mugrauer předá pratetiny záznamy o Lídě Baarové paní Vogelerové, podnikne dokonce reportérskou cestu do Prahy na opožděné rozloučení s českou herečkou v pražském krematoriu, tedy vlastně na její druhý pohřeb. Očekávaný senzační zážitek se nedostavil, a tak *Když se závěrem oné poněkud podivné tryzny spolu s kolegou Bergerem pevně zaklínění v podobném směru pilícím davu (pozor – když už takto, pak chybí ještě jedno v, náležitě tedy: v v podobném směru pilícím davu) definitivně opouštěli formální místo smutku, oba je, prakticky zároveň napadlo, že vůbec nebude od věci jednoduše se vrátit do slibně útulného parteru hotelu EVROPA. ... Dalšíh, tomu následujících dvojdeci bílého sice nebylo víc než zdrávo, ale byly, Až tam, ovšem.* (s. 23) Návštěvy Prahy dávají Mugrauerovi podněty k sympatizujícím úvahám o Čechách a Češích, o jejich historii, charakteru, vztahu k Němcům i přítomném postavení. Dochází k přesvědčení, že *Skutečná markantní směla a bazální nedostatek Čechů však leží v tom, že jich vždy bylo, je a zřejmě i nadále bude ukrutně málo.* (s. 69). Již dříve si novinář pořídil nahrávky dvou filmů s Baarovou natočených v Praze v letech 1939 a 1940. *Obě tato díla si Otto v Berlíně už před lety sám pustil. Samozřejmě bez německého dabingu, takže především kvůli venkovnímu zjevu jím tak ostře sledované herečky.*(s. 25) A skutečně nejspíš její zevnějšek způsobil, že jí UFA nabídla účinkovat v chystaném výpravném filmu Barkarola z benátského prostředí. *Neboť základní Offenbachovo téma z „Hoffmannových povídek“, které použil jinak dost konvenční hudbír Hans-Otto Bergmann, nemohlo zklamat.* (s. 31) K hlubšímu seznámení Lídy Baarové s Hildou Körberovou došlo v proslulé berlínské Wiesenfeldově cukrárně, vyhlášené *šlehačkovými dorty s na toto*

město až snad nezvykle bílou kávou a obmyslně uváženým výběrem denního tisku... (s. 32) V jednu chvíli od Henrietten-Platzu zaválo studeno, neboť dovnitř vpadla dvě děvčata v dokonale nažehlených rovnošatech Svazu německých dívek, i přes tu zimu venku přes ně žádná z obou neměla žádné pláště. (s. 33). Že Baarová navzdory ne zcela perfektní němčině byla obsazena do hlavní role filmu Barkarola, rozhodl režisér zjevně proto, že Tady před ním stála... a svolná ke vši spolupráci byla sice neokoukaná a tudíž ne zrovna slavná, nicméně už na sám první pohled pozoruhodná, vysloveně krásná mladá žena, navíc obdařená patrnou přirozenou inteligencí. (s. 37) Ve filmu byl osudově obsazen i slavný Gustav Fröhlich, a tak se s ním octla tété a tété (psáno takto česky, s. 63)). Přítelkyni Hildě pak Lída Baarová o této overtuře svého příštího liason ... mnoho nesmlčela. (s. 42)

Po úspěchu filmu netrvalo dlouho a Lída byla pozvána k Hitlerovi na zmíněný čaj. Měla sice představu o tom, že přijme-li, bude to ve vlasti interpretováno jako jednoznané překročení daných mezí. *Udělal to. Přes všechno. Anebo možná mnohem spíš naopak pro hodně z toho. Na jedné straně tak evidentně podlehla zcela přirozenému vábení svého živočišného druhu, na straně druhé vědomě překročila svůj pomyslný Rubikon. (s. 51) A třeba říci, že dvorný a přívětivý Hitler ji okouznil.*

Úspěšná Lída točí jeden film za druhým. Mimo jiné v Hamburku a na moři na parníku, jak nás překladatel informuje, film „*Einer ist zu viel an Bord*“ - *chcete-li „Jeden je na palubě příliš“*. Anebo „*mnoho*“. Nestačilo by „*navíc*“ nebo „*nadbytečný*“?

Život s Fröhlichem je zatím provázen zdarem, *Oba společně posilovali své berlínské osobní a zejména profesní kontakty. Jinak řečeno stále byli v Berlíně středem společnosti, anebo se prezentovali nanejvýš jen malý kus od něj. (s. 86)*

Zdar je i finanční. Proto se Fröhlich, žijící dosud v Zehlendorfu obývaném zejména střední třídou, odhodlá pořídit si vilu v přepychovém prostředí ostrova Schwanenwerder v jezeře Großer Wannsee, kam se stěhuje už *skutečná, ale především průmyslová, komerční a finanční aristokracie. Ve srozumitelné snaze usídlit se co možná nejdál od zpravidla hlavně jejími výrobními kapacitami tolik poznamenaného Berlína. Gustav sem hrdě uvede svou Lídu. Osudové pro ni bude, že se poblíž usídlil i Josef Goebbels s manželkou Magdou a dětmi.*

Knihy nás o něm zevrubně informuje. Tohoto brilantního řečníka a geniálního propagandistu vyslala strana NSDAP do Berlína roku 1924, *aby toto nespolehlivé město dobyl, pokořil a obarvil na hnědo. ...Bez ustání řečnil, agitoval a psal úderné úvodníky do pro ten případ zřízeného nacistického deníku „Der Angriff“*. (s. 96)... *Pozoruhodné je, že tento jedinečný novinář ... nikdy neuspěl jako vážně miniteltný autor. (s. 97) V každém případě byl okouzlující společník, a ovšem neúnavný sukničkář. Že sousedka Lída na Schwanenwerderu neunikne jeho pozornosti, bylo nabíledni. Lída Baarová se s tímto člověkem osobně, zblízka, tváří v tvář, střetla poprvé právě tady. (s. 98) Vracela se v ten den svým sportovním vozem Praga-Baby z Prahy. Až za momentálně docela*

přeplněnou pláží „Koupaliště Wannsee“ mezi rychle nazad ubíhajícími stromy probleskovalo jezero. ... I když byl předchozí vítr za jízdy beze sporu osvěžující, lehké lesní prítmí .. uvítala. Pokračovala dál jí už tak dobře známou Insel-Strasse a byla by stejně skoro po paměti i zastavila před zdejší Fröhlichovou vilou. Jenomže už z dálky stačila zahlédnout zde cizí, ale přesto jí povědomou postavu. Se dvěma malými dětmi kolem sebe. Právě tak se stalo, že se ti dva ve 10. června 1936 opravdu a konečně srazili přímo. (s. 100) Goebbels s Lídou zapřede hovor, zakrátko se však objeví Fröhlich, muži se dají do řeči a Lída poodejde s ministrovými dceruškami stranou. Přece však s nimi neodešla tak daleko, aby ji nezaujal Goebbelsův hlas. .. dobře mu naslouchala přes bzukot lučního hmyzu, při rozmarném poletování barevných motýlů a s pablesky teď už docela teplého slunce na drobných vlnkách Havoly v očích. (s. 102) Setkání vyústí v pozvání Fröhlichai Lídy k vyjížďce na ministerské jachtě.

Jí pro to všechno v memoárech užitá věta, že s Gustavem Fröhlichem na toto setkání na nějaký čas zapomněli, ovšem téměř s určitostí patří k dalším z nám už známých licencí jejich autorky. (s. 103)

Překladatel vkládá na četných místech do textu knihy kratší i delší vsuvky, ne vždy ústrojně, Poskytuje v nich řadu vysvětlení. Nejde tedy o překlad, ale vlastní tvorbu; čeština je kupodivu táž: *V novém čase byla zvonice obnovena a stala se pro svůj kruhový rozhled z daleka do široka oblíbeným cílem jak Berlíňanů, tak toto město navštěvujících turistů. (s. 105) Ač snaživě obrostlé snaživě osazenou vegetací, k malé radosti současných občanů Norimberka stojí většina původně dokončených staveb Reichsparteitaggelände v jižní části města dodnes. Ty, včetně staveniště zmíněné Kongresové haly, nápadně připomínajícího něco mezi resty opuštěných egyptských kamenolomů a ruinami římského Kolosea jsou totiž prakticky nezničitelné. (s. 119) Na tomto místě je třeba vysvětlit přesněji v textu nikoli poprvé vzpomínaný fenomén Reichsautobahnen, tzv. říšských dálnic. Jde totiž o hned několik vedle sebe, ale zpravidla vždy záměrně uíáděných omylů. (s. 143)*

Abychom dovedli referát o knize ke kýženému konci: Baarová a Fröhlich se rozejdou. Goebbels vyvíjí tlak. *Byla však stále si toho vědomější příští oběti kolem ní pořád úžeji a úžeji kroužícího doktora. (s. 160).* Lída nerozumně nevyužije nabídky pana Ricciho z koncernu MGM, aby v kariéře pokračovala v Americe. Goebbels se stále víc odcizuje své ženě Magdě a přehrává si doma kopie filmů s Lídou. Kupí se dramatické události roku 1938. Goebbels pomýšlí kvůli posledosti Lídou na ukončení manželství s Magdou. *Tento aspekt postupně zmohutní až do toho, že se nejen své Magdě k lásce s Lídou Baarovou přizná, ale dokonce zprostředkuje jakousi srdečnou dohodu mezi nimi. (s. 176)* Lída svěřuje přítelkyni Hildě obavy z toho, v jak drtivém soukolí se ocitla. Magda se mezitím obrátí přímo na Vůdce, aby zasáhl a situaci vyřešil. A ten pozve manžele a pár představitelů strany na Berghof k dramatickému rozuzlení. *Ani tváře, zvěčněné na plátnech na všech třech stěnách haly, ani sem tak populárním panoramatickým oknem nahlížející alpské velikány zde patrně nic*

podobného dlouho před tím, ani dlouho po tom neviděly. Právě tady, v nám již známém klínu hor a především v obětí (sic!, místo objetí) jemu tak blízkého interiéru se totiž odehrál vpravdě neskutečný, snad dvouhodinový sólo výstup, v jehož pro všechny zúčastněné jednoznačně děsivém letu Hitler Goebbelse doslova zdeptal, aby mu nakonec po nám již rovněžř známé větě, že kdo dělá dějiny, nemá právo na soukromý život, celou tu Lídu Baarovou prostě zakázal. (s. 185)

Lídu o tom a všech dalších důsledcích vyrozumí na soukromé audienci policejní prezident hrabě Helldorf. *Teprv až nějakou chvíli po tom, pečlivě dbaje o každé slovo, o přesnost každé formulace, sdělil jí z výšin svého služebního trůnu, přes celou plochu masivního psacího stolu, naprosto klidným hlasem, cele s právě sdělovaným vyrovnán a zjevně prost jakéhokoli vlastního zaujetí, osobní vůli Vůdce a říšského kancléře: zásadní, konečný zákaz vystupování ve filmu, na divadle a na veřejnosti vůbec. Stejně tak zákaz zúčastňovat se společenského života a zákaz opuštění území Velkoněmecké říše. (s. 200).*

Na základě autorčiných hypotéz pak kniha konstatuje: *Neboť pravými (sic!) spiriti agensi celého jejich milostného příběhu byli ve skutečnosti Magda Goebbelsová a Adolf Hitler.*

Každému průměrnému latiníkovi při tom hrůzostrašném faux pas zatrne. Znít' správný tvar jedině spiritus agentes.

Na sám závěr autorka díla praví: *Budu jen ráda, jestliže si o nabízeném tématu každý, kdo se ponořil do jemu předávaných Mugrauerových poznámek, zpráv, objevů a svědectví, udělá svůj obraz sám. (s. 207) A povzdechne: Sic transit gloria mundi. Tento postřeh nám překladatel nabídne v dvojí podobě: *Jak se mění sláva světa. Anebo: Hle, jak tento svět odplácí!* (S. 207).*

V naději, že ctěné publikum po tomto exposé najde ztracenou rovnováhu, mohu nyní rovněž latinsky prohlásit „Quod erat dicendum“, čili v duchu rozebírané knihy „Co bylo k říkání“. Anebo stručněji po indiánsku:

Howgh!

Na shledanou v pro češtinu lepších časech.

Posudek vypracoval: Vratislav Jiljí Slezák

14. května 2013